

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 1 december 2022

Mål nr

Ö 1851-21

PARTER

Klagande

AR

Ombud: Advokat AG

Motpart

Spendrups Bryggeriaktiebolag, 556079-6871

Box 3006

143 03 Vårby

Ombud: Advokaterna AN och MK

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2021-03-01 i mål Ö 779-20

Dok.Id 243184

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår ARs yrkande om ändring av hovrättens beslut såvitt avser återbetalning av tidigare erlagd rättegångskostnad.

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut i övriga delar och befriar AR från skyldigheten att ersätta Spendrups Bryggeriaktiebolags rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förordnar att vardera parten ska bära sina rättegångskostnader i dessa instanser.

Vardera parten ska bära sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

AR har yrkat att Högsta domstolen ska befria honom från skyldigheten att ersätta Spendrups Bryggeriaktiebolags rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt tillerkänna honom ersättning för hans rättegångskostnader i dessa instanser.

Vidare har AR yrkat att Högsta domstolen ska förplikta Spendrups att återbetala tidigare erlagd ersättning för rättegångskostnad om 16 125 kr och ränta enligt 5 § räntelagen från den 29 januari 2019.

Spendrups har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Frågan i Högsta domstolen

1. När ett mål skrivs av på grund av att en part har återkallat sin talan ska han eller hon ersätta motpartens rättegångskostnad, om inte särskilda omständigheter föranleder att ersättningsskyldigheten ska bestämmas på ett annat sätt (se 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken).

2. Frågan i Högsta domstolen är om sådana särskilda omständigheter har förelegat när käranden har återkallat sin talan på grund av att någon som inte är part i målet har fullgjort det som käranden har velat uppnå med rättegången.

Bakgrund

3. AR och två andra personer tecknade 2015 ett solidariskt borgensåtagande avseende ett bolags förpliktelser gentemot Spendrups.

4. Spendrups väckte i augusti 2016 talan vid Lunds tingsrätt mot bolaget, AR och de två andra borgensmännen och yrkade att de skulle förpliktas att till Spendrups betala ett visst belopp. Som grund för talan anförde Spendrups att bolaget enligt avtal var skyldigt att betala det yrkade beloppet och att de tre borgensmännen var betalningsskyldiga enligt borgensåtagandet.

5. Bolaget och de två andra borgensmännen förpliktades genom en tredskodom i januari 2017 att solidariskt betala det yrkade beloppet och ränta till Spendrups.

6. Talan mot AR avvisades av Hovrätten över Skåne och Blekinge i maj 2017 sedan han hade invänt att det fanns en prorogationsklausul i avtalet mellan Spendrups och bolaget. Enligt klausulen skulle en tvist i anledning av avtalet avgöras av Stockholms tingsrätt som första instans.

Målet i tingsrätten och hovrätten

7. I november 2017 väckte Spendrups talan mot AR vid Stockholms tingsrätt och yrkade att han på grund av borgensåtagandet skulle förpliktas att till Spendrups betala ett visst belopp och ränta. Under rättegången sänktes det yrkade kapitalbeloppet successivt allt eftersom de två andra borgensmännen betalade i enlighet med tredskodomen.

8. AR gjorde även i målet vid Stockholms tingsrätt en foruminvändning och yrkade i första hand avvisning. Tingsrätten avslog avvisningsyrkandet.

AR överklagade till hovrätten som den 21 december 2018 avslog överklagandet och förpliktade honom att ersätta Spendrups för dess rättegångskostnad i hovrätten. AR har betalat i enlighet med hovrättens beslut.

9. AR bestred Spendrups talan i sak.

10. I november 2019 återkallade Spendrups sin talan mot AR efter det att de två andra borgensmännen hade betalat hela skulden. Spendrups yrkade i samband med återkallelsen i första hand ersättning för sin rättegångskostnad och i andra hand att vardera parten skulle bära sin kostnad.

11. AR hade ingen erinran mot att målet skrevs av men bestred rättegångskostnadsyrkandena. Han yrkade för egen del ersättning för sin rättegångskostnad samt återbetalning av det belopp som han hade betalat till Spendrups i enlighet med hovrättens beslut.

12. Tingsrätten skrev av målet, beslutade att AR skulle ersätta Spendrups rättegångskostnad och avslog hans yrkande om återbetalning av tidigare erlagd ersättning för rättegångskostnad. Hovrätten har avslagit ARs överklagande och förpliktat honom att ersätta Spendrups för rättegångskostnad där.

Fördelning av rättegångskostnader efter återkallelse

Allmänt

13. I 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken behandlas den situationen att ett mål skrivs av på grund av att en part ensidigt har återkallat sin talan. Som regel ska han eller hon då ersätta motpartens rättegångskostnad. Särskilda omständigheter kan dock medföra att ersättningsskyldigheten bestäms på ett annat sätt.

14. Särskilda omständigheter föreligger normalt när käranden återkallar sin talan på grund av att svaranden har fullgjort det som har yrkats. Käranden får

då vanligen anses ha vunnit målet i sak och svaranden ska därför svara för såväl sina egna som kärandens rättegångskostnader.

15. Undantagsbestämmelsen kan också bli tillämplig när käranden har återkallat med anledning av att syftet med talan av annat skäl har fallit bort.

16. En sådan situation är när käranden har yrkat att svaranden ska ge ut en viss sak och denna har förstörts genom en olyckshändelse. I förarbetena anges att om det kan antas att kärandens talan då hade bifallits kan det finnas anledning att kvitta kostnaderna eller i något fall tillerkänna käranden ersättning för hans eller hennes rättegångskostnad. (Se NJA II 1943 s. 231.)

17. En annan sådan situation är när svaranden – även om han eller hon inte medgett kärandens talan – har valt att göra något som tillgodoser syftet med talan (jfr ”Kioskens öppettider” NJA 1980 s. 53). Ytterligare ett exempel är att någon annan än parten har vidtagit en åtgärd som från kärandens perspektiv är jämförbar med att han eller hon får framgång med sin talan (se vidare under nästa rubrik).

18. I rättspraxis finns exempel på att frågan om det föreligger särskilda omständigheter har bedömts med hänsyn till vad som kan antas om utgången i sak, dvs. domstolen har tagit ställning till vem av parterna som vid en prövning av målet skulle ha haft framgång med sin talan. En sådan tillämpning bör dock komma i fråga endast undantagsvis. Det gäller främst när det redan vid en översiktlig genomgång av processmaterialet framstår som uppenbart att talan skulle ha bifallits eller ogillats. Så kan tänkas vara fallet då målets utgång är beroende av bedömningen av en enkel rättslig fråga (jfr ”Syslomanfastigheterna” NJA 1996 s. 395) eller när svarandens invändningar uppenbarligen saknar grund.

Särskilt om situationer där syftet med talan har uppnåtts genom en åtgärd av någon som inte är part

19. Anledningen till att någon som inte är part i målet fullgör det som käranden har yrkat kan variera. I vissa situationer bör en sådan åtgärd tillmätas samma betydelse som om svaranden själv hade vidtagit den och medföra att svaranden betraktas som tappande part. Detta bör ske om den som har fullgjort anspråket har agerat på svarandens uppdrag eller i samförstånd med denne. En liknande bedömning kan bli aktuell i speciella situationer där svaranden och den som har fullgjort det som käranden har yrkat framstår som en enhet i förhållande till käranden (jfr ”Fabriksgarantin” NJA 1983 s. 576).

20. Om den utomståendes fullgörande inte kan ges samma betydelse som om svaranden själv hade fullgjort anspråket måste det prövas om det finns andra särskilda omständigheter som medför att rättegångskostnaderna bör fördelas på ett annat sätt än enligt huvudregeln, vanligen då genom att vardera parten får stå sin egen kostnad (kvittning).

21. En omständighet som kan motivera att kostnaderna kvittas är att anspråket har fullgjorts av någon som har en nära anknytning till svaranden, t.ex. genom ett gemensamt ekonomiskt intresse, utan att förhållandena är sådana som anges i punkten 19. Det kan också finnas andra fall där kvittning med hänsyn till speciella förhållanden är motiverad (jfr NJA 1979 s. 769).

22. Situationen kan då vara sådan att käranden har försökt att uppnå sitt syfte på flera olika sätt, t.ex. genom att väcka talan mot flera eller genom att på annat sätt vända sig mot någon som kan antas vara beredd att fullgöra anspråket i svarandens ställe. Vid bedömningen av om domstolen vid fördelningen av rättegångskostnaderna i dessa fall ska följa huvudregeln eller undantagsregeln finns det anledning att väga in i vilken grad det har varit motiverat att hävda anspråket genom en talan i domstol.

Bedömningen i detta fall

23. Spendrups har återkallat sin talan eftersom syftet har uppnåtts genom att de andra borgensmännen har erlagt full betalning för det krav som har riktats även mot AR.

24. Den omständigheten att de andra borgensmännen har betalat i enlighet med tredskodomen kan inte, med avseende på fördelningen av rättegångskostnaderna, tillmätas samma betydelse som om AR hade fullgjort betalningen. Det är inte heller, vid en översiktlig genomgång av processmaterialet, uppenbart att Spendrups talan skulle ha bifallits. Det finns därför inte förutsättningar att förplikta AR att utge ersättning för Spendrups rättegångskostnader. (Jfr p. 18 och 19.)

25. Det gemensamma borgensåtagandet har i detta fall gett upphov till en nära anknytning mellan AR och de andra borgensmännen. Spendrups har haft skäl för att samtidigt väcka talan mot bolaget och samtliga borgensmän. Vidare har det, med hänsyn till de svårigheter som bolaget har haft att få betalt i enlighet med tredskodomen, varit motiverat att på nytt väcka talan mot AR efter det att Hovrätten över Skåne och Blekinge hade avvisat Spendrups talan. (Jfr p. 22.)

26. Mot denna bakgrund föreligger det sådana särskilda omständigheter som medför att vardera parten, med tillämpning av 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken, bör bära sin rättegångskostnad i tingsrätten. Kostnaderna där ska alltså kvittas. Det innebär att AR ska befrias från skyldigheten att ersätta Spendrups rättegångskostnad och att han själv får stå för sin egen kostnad.

27. AR är förlorande part i den del av målet som avser ersättning för rättegångskostnad i enlighet med hovrättens beslut den 21 december 2018 (se p. 8). Hans yrkande om återbetalning av erlagda rättegångskostnader ska därför avslås.

28. Vid denna utgång bör vardera parten bära sina rättegångskostnader även i hovrätten och Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Sten Andersson, Stefan Johansson (referent), Petter Asp och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Margareta Sandén